

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор ЧНУ імені Петра Могили

Л.П. КЛИМЕНКО

Л.П. Клименко
_____ 2020 р.

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування зі спеціальності
для вступу на 5 курс для здобуття ступеня магістра
за спеціальністю
«072 Фінанси, банківська справа та страхування»

Миколаїв - 2020

ЗМІСТ

	Стор.
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	3
I. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ.....	5
1.1. Модуль 1 «Фінанси».....	5
1.2. Модуль 2 «Фінанси підприємств».....	10
1.3. Модуль 3 «Банківська справа».....	16
1.4. Модуль 4 «Страхування».....	26
II. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВСТПУНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	33
III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	33
IV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	34

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма розроблена для вступних фахових випробувань для зарахування на навчання за рівнем вищої освіти «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Майбутній фахівець повинен мати систему знань щодо сутності та функцій фінансів як відносин з приводу утворення, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів; знань щодо здійснення фінансової політики, функціонування податкового механізму, бюджетних відносин, грошових і кредитних відносин, монетарної політики, механізмів страхового захисту; значна увага приділяється сфері функціонування фінансів підприємств, ринку банківських і страхових послуг, інструментам фінансового ринку.

Метою фахового вступного випробування є встановлення рівня знань та вмінь вступників щодо сукупності фінансових відносин, які виражають розподіл і перерозподіл валового внутрішнього продукту та національного доходу на макро- та мікрорівнях. Їх знання необхідні майбутньому фахівцю для об'єктивної оцінки фінансово-економічних процесів, які відбуваються у суспільстві, розуміння сутності та тенденцій розвитку фінансових відносин та їх особливостей у сфері публічних, приватних і корпоративних фінансів, розробки і вирішення актуальних питань теорії і практики фінансової політики держави та суб'єктів господарювання.

Головні завдання фахового вступного випробування полягають у тому, щоб визначити рівень знань та вмінь, отриманих вступниками на попередніх рівнях вищої освіти. Оволодіння системою знань, що відповідають вимогам рівня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», передбачає, що вступники повинні мати диплом бакалавра із зазначеного напрямку або перехресного напрямку, що передбачений правилами прийому; вільно володіти державною мовою, мати здібності до оволодіння знаннями та навичками в галузі фундаментальних та професійно орієнтованих економічних дисциплін.

Вступник повинен знати:

- теоретичне обґрунтування фінансового механізму при формуванні і використанні централізованих та децентралізованих фондів ресурсів;
- принципи організації фінансів у різних сферах діяльності;
- основи формування і використання цільових грошових фондів;
- можливі напрямки удосконалення фінансів при зміні економічних і соціальних умов розвитку суспільства;
- розбиратися в багатогранності сутності грошей та їхніх функціях;
- аналізувати грошовий оборот і грошову масу, що його обслуговує, фактори впливу на швидкість обігу грошей та роль швидкості обігу грошей для економіки держави;

- узгоджувати особливості формування та чинники зміни попиту на гроші та пропозиції грошей;
- сутність, види та прийоми фінансового аналізу;
- систему теоретичних категорій, інструментів і принципів дослідження фінансової діяльності суб'єктів господарювання;
- систему теоретичних категорій, інструментів і принципів дослідження страхової діяльності.

Вступник повинен вміти:

- аналізувати сучасні проблеми в сфері фінансів та уявляти напрямки їх вирішення;
- аналізувати проблеми, що виникають в процесі управління фінансами суспільного призначення;
- узагальнювати законодавчі та нормативні акти, досвід ринкових перебудов у сфері фінансової діяльності;
- визначати тенденції у змінах взаємовідносин господарських структур та громадян з державними органами влади і управління, фінансовими та податковими органами, інституційними інвесторами, комерційними банками;
- проводити аналіз фінансового стану підприємства;
- визначати страхові ризики, страхові суми.

Фахове вступне випробування включає чотири модулі дисциплін:

1. Модуль 1 «Фінанси»
2. Модуль 2 «Фінанси підприємств»
3. Модуль 3 «Банківська справа»
4. Модуль 4 «Страхування»

Модулі є вибором випускової кафедри і характеризують базові теоретичні та практичні знання та вміння бакалаврів, що вступають на здобуття рівня вищої освіти «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Фахове випробування вступників сприяє виявленню здібностей у майбутніх фахівців у галузі економіки, фінансів, банківської справи та страхування споріднених наук. У процесі його проведення абітурієнти повинні показати навички та вміння досліджувати фінансово-економічні явища та процеси, що необхідно для чіткого визначення індивідуальних орієнтирів застосування власних здібностей та реалізації набутого професійного потенціалу в умовах ринкової системи.

I. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

1.1. МОДУЛЬ 1 «ФІНАНСИ»

Тема 1. Фінанси: сутність, еволюція, розвиток науки.

Сутність фінансів, фінанси як економічна категорія, предмет фінансової науки. Роль, необхідність, передумови розвитку та характерні особливості фінансів. Функції фінансів.

Історичний характер фінансів, їх генезис і еволюція

Історичні передумови виникнення фінансової науки та її роль у суспільстві. Розвиток фінансової науки у XV–XIX ст. Характерні риси світової фінансової науки у XX ст. Основні напрями, теорії, школи та особливості розвитку фінансової науки у сучасний період.

Тема 2. Фінансова система та фінансова політика.

Фінансова система та її складові. Сфери фінансової системи. Ланки фінансової системи.

Фінансова політика, її сутність, види і значення. Види фінансової політики. Стимулююча та рестрикційна фінансова політика. Бюджетно-податкова, боргова та грошово-кредитна політика. Вбудовані механізми фінансової політики.

Фінансовий механізм та його роль у реалізації фінансової політики. Поняття і система фінансового права.

Тема 3. Фінанси домогосподарств

Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Теоретичні основи фінансів домогосподарств. Бюджет домогосподарства, його структура. Сукупні ресурси, доходи і витрати домогосподарства, заощадження та інвестиції домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники. Роль домогосподарств у розвитку фінансової системи та фінансового ринку.

Тема 4. Фінанси суб'єктів господарювання

Поняття суб'єкта господарювання, ознаки його ідентифікації. Класифікація суб'єктів господарювання. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Фінансові ресурси та фінансові результати. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ. Фінанси організацій та установ, створених органами виконавчої влади. Фінанси некомерційних організацій, об'єднань громадян. Фінансова діяльність підприємців–фізичних осіб.

Тема 5. Податки. Податкова система.

Сутність і необхідність податків і зборів. Елементи податків і зборів. Види податків і зборів, їх система. Прямі та непрямі податки. Загальнодержавні та місцеві податки і збори. Обов'язкові платежі. Єдиний соціальний внесок.

Податкова політика і податкова система України. Податкові органи, організація податкової роботи та діяльність державної податкової служби.

Тема 6. Бюджет. Бюджетна система.

Соціально-економічна сутність, необхідність та призначення бюджету. Складові бюджету. Поточний бюджет і бюджет розвитку. Загальний, спеціальний та резервний фонд бюджету. Економічна сутність і склад доходів бюджету. Видатки бюджету, їх сутність, склад і класифікація.

Бюджетний устрій та бюджетна система. Рівні бюджетної системи і види бюджетів. Зведений бюджет України.

Бюджетні права та бюджетна ініціатива. Бюджетний процес. Розпорядники бюджетних коштів.

Бюджетна політика і бюджетний механізм.

Тема 7. Бюджетний дефіцит.

Поняття стану бюджетного фонду та дефіциту бюджету. Причини бюджетного дефіциту. Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту.

Джерела фінансування дефіциту бюджету та їх класифікація. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету.

Тема 8. Державний кредит. Державний борг

Економічна природа та роль державного кредиту. Принципи державного кредиту. Форми державного кредиту та класифікація державних позик. Державні гарантії

Державний борг: сутність та соціально-економічні наслідки. Класифікація державного боргу. Прямий та гарантований державний борг.

Управління державним боргом. Методи управління державним боргом. Реструктуризація державного боргу. Боргова політика.

Тема 9. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання.

Сутність, функції та принципи організації місцевих фінансів. Місцеві фінансові інститути та їх характеристика. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання. Місцеві бюджети. Місцеві податки і збори. Муніципальний кредит. Облігації місцевої позики. Муніципальне страхування. Місцеве та комунальне господарство, комунальні платежі.

Тема 10. Соціальні позабюджетні фонди.

Сутність, необхідність, зміст і роль соціальних позабюджетних фондів. Становлення та розвиток соціальних позабюджетних фондів. Загальна характеристика соціальних позабюджетних фондів. Види соціальних позабюджетних фондів, особливості їх формування та напрями використання коштів. Вітчизняна та зарубіжна практика функціонування соціальних позабюджетних фондів. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Тема 11. Страхування. Страховий ринок.

Об'єктивна необхідність і сутність страхового захисту. Страхові фонди як джерело забезпечення страхового захисту. Економічна природа і сутність страхування. Функції і принципи страхування. Класифікація страхування. Поняття страхового ринку, його структура та учасники. Страхові послуги та страхові продукти. Діяльність страхових компаній. Державне регулювання у сфері страхування.

Тема 12. Фінансовий ринок.

Сутність і складові фінансового ринку. Роль та місце фінансового ринку у системі економічних відносин. Специфічні товари фінансового ринку. Сегментація фінансового ринку. Ринок грошей та ринок капіталу. Кредитний ринок. Валютний ринок. Фондовий ринок.

Характеристика інструментів фінансового ринку. Цінні папери, їх сутність, класифікація, призначення.

Суб'єкти фінансового ринку, фінансові посередники із зазначенням класифікації та функціонального призначення. Фондові біржі та особливості їх діяльності. Фондові індекси.

Тема 13. Фінансовий менеджмент.

Сутність і призначення фінансового менеджменту. Сутність фінансових рішень, їх розробка, прийняття та реалізація. Мета й основні завдання фінансового менеджменту, стратегія і тактика фінансового менеджменту. Принципи і функції фінансового менеджменту, їх характеристика. Механізм фінансового менеджменту, його сутність та складові.

Тема 14. Міжнародні фінанси. Фінанси ЄС та країн з розвиненою ринковою економікою

Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів. Міжнародний ринковий механізм перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу. Міжнародний неринковий перерозподіл фінансових ресурсів.

Етапи економічної інтеграції в Європі. Фінансова політика у контексті поглиблення європейської інтеграції. Валютно-фінансова конвергенція та особливості організації фінансів Європейського Союзу. Бюджет Європейського Союзу, бюджетна стратегія і бюджетний процес. Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах Європейського Союзу. Валютна інтеграція, спільна валютна політика та запровадження євро. Основні інституції ЄС та їх роль у формуванні єдиної фінансової політики.

Сучасні риси фінансових систем країн з розвиненою ринковою економікою. Фінансові системи Сполучених Штатів Америки, Федеративної Республіки Німеччини, Великої Британії, Франції, Японії, Скандинавських країн.

Тема 15. Фінансова безпека держави.

Сутність економічної безпеки та її багаторівнева система. Базові елементи економічної безпеки.

Фінансова безпека: сутність і місце в системі економічної безпеки. Види, рівні та складові фінансової безпеки. Боргова безпека. Безпека банківського сектору. Безпека інвестиційного та страхового сектору. Валютна безпека. Кредитна безпека.

Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави.

Питання для підготовки до модулю 1 «Фінанси»:

1. У чому полягає внутрішній зміст фінансів?
2. Яка форма прояву фінансових відносин?
3. Що таке фінансова діяльність?
4. Що є інструментом фінансових відносин?
5. Які фінансові категорії є вихідними?
6. Що є об'єктами фінансових відносин?
7. Хто є суб'єктами фінансових відносин?
8. Які характерні ознаки фінансів?
9. У чому полягає роль фінансів у суспільстві?
10. У чому сутність моделі фінансових відносин у суспільстві?
11. Чим характеризується фінансова модель ринкової економіки?
12. Що являє собою фінансова система за внутрішньою та організаційною структурами?
13. Що відображають фінанси суб'єктів господарювання?
14. Який склад державних фінансів і що вони характеризують?
15. Що включають міжнародні фінанси?
16. Що таке фінансовий ринок, його структура і роль?
17. Що таке фінансові органи і фінансові інституції?
18. Яка сфера діяльності Міністерства фінансів України?
19. Які функції і повноваження Рахункової палати України?
20. Що являє собою Міжбанківська валютна біржа?
21. Які завдання і функції покладено на Національний банк України?
22. Які функції й операції виконують комерційні банки?
23. Що таке фондова біржа?
24. Що собою являють фінансові посередники на фінансовому ринку?
25. Сутність і складові фінансової політики.
26. Сутність та інструменти фіскальної політики.
27. Сутність та інструменти монетарної політики.
28. Що являє собою податкова політика, які її задачі та інструменти?
29. Які існують види фінансової політики?
30. У чому сутність дискреційної та недискреційної фінансової політики?
31. У чому полягає сутність та які існують інструменти фінансового регулювання?
32. У чому сутність та завдання фінансового планування?
33. Що таке фінансовий контроль та які його види, форми й методи?

34. Які фінансові категорії відображають функціонування державних фінансів?

35. Що являє собою бюджет як економічна категорія? Які характерні ознаки бюджетних відносин?

36. На які рівні та ланки поділяється система державних фінансів?

37. Що являє собою система державних доходів?

38. Що являє собою система державних видатків?

39. Які ланки включає у себе бюджетна система України?

40. Що таке бюджетний дефіцит і які існують джерела його покриття?

41. Які існують форми платежів юридичних і фізичних осіб державі?

42. Наведіть класифікацію податків. Які функції податків?

43. Які існують види податкових ставок?

44. Який склад і структура податкової системи України?

45. Розкрийте суть поняття «місцеві фінанси» та причини їх виникнення.

46. Назвіть системи касового виконання місцевих бюджетів.

47. Які цільові фонди створюються в Україні та на які групи вони поділяються?

48. Які існують форми державного кредиту?

49. Що таке державний борг, які його види ви знаєте?

50. Що таке фондовий ринок?

51. Що таке ринок фінансових послуг?

52. Які види цінних паперів ви знаєте? За якими критеріями вони класифікуються?

53. Які існують види фінансових посередників?

54. Які функції виконує фондова біржа?

55. Які виділяються суб'єкти ринку цінних паперів?

56. Що таке валютне регулювання?

57. Які існують методи визначення валютного курсу?

58. Які характерні ознаки Бреттон-Вудської та Ямайської валютних систем?

59. Які функції виконує МВФ?

60. Які завдання і функції Європейського центрального банку?

1.2. МОДУЛЬ 2 «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

Тема 1. Основи фінансів підприємств.

Поняття й суть фінансів підприємств. Функції, загальні та специфічні ознаки фінансів підприємств, зовнішня та внутрішня сфери фінансових відносин. Фінанси підприємств за умов формування ринкової економіки.

Грошові фонди, види та джерела фінансових ресурсів підприємства. Поняття та принципи комерційного розрахунку організації фінансів підприємств.

Зміст, завдання, напрямки фінансової діяльності підприємства (прогнозування та планування, аналіз та контроль, оперативна поточна фінансово-економічна робота). Зміст фінансового менеджменту та задачі управління фінансами підприємства.

Фінансовий механізм підприємства: фінансові методи; фінансові важелі; правове, нормативне та інформативне забезпечення.

Тема 2. Грошові розрахунки підприємств.

Сутність і значення грошових розрахунків у діяльності підприємств. Поняття грошового обороту, активні та пасивні гроші, маса грошей в обороті.

Готівкові розрахунки як частина загального грошового обороту країни. Готівково-грошові розрахунки на підприємствах та сфера їх застосування. Організація грошово-готівкових розрахунків. Проведення касових операцій, касова дисципліна.

Система, класифікація безготівкових розрахунків, форми безготівкових розрахунків (платіжне доручення, платіжна вимога, чек, акредитив, вексель, інкасове доручення). Основні принципи організації безготівкових розрахунків.

Види та порядок відкриття банківських рахунків, банківські рахунки в національній валюті (поточні, бюджетні, кредитні, депозитні), рахунки в іноземній валюті (поточні, розподільчі, кредитні, депозитні).

Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності. Договірні, банківські (кредитні), фінансові санкції, види покарань у випадку порушення розрахунково-платіжної дисципліни.

Тема 3. Грошові надходження підприємств.

Поняття грошових коштів та еквівалентів грошових коштів. Склад та характеристика грошових надходжень за звітом про рух грошових коштів. Основні джерела грошових надходжень підприємства: звичайна (операційна, інвестиційна, фінансова) та надзвичайна діяльність підприємства. Зовнішні та внутрішні грошові потоки підприємства.

Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг). Фактори, які впливають на величину виручки. Особливості формування виручки від реалізації на підприємствах різних галузей економіки. Розрахунок та планування виручки. Складові ціни, види цін.

Формування виручки від реалізації продукції в часі. Визначення моменту реалізації (метод нарахування, касовий метод).

Розподіл виручки від реалізації продукції. Формування валового чистого доходу.

Тема 4. Формування і розподіл прибутку.

Поняття витрат, доходів, прибутків, збитків. Економічний зміст прибутку. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства.

Прибуток від реалізації продукції. Звіт про фінансові результати діяльності підприємства. Фактори та джерела формування прибутку.

Собівартість продукції та її вплив на прибуток. Складові виробничої собівартості продукції (прямі матеріальні витрати, прямі трудові витрати, інші прямі витрати, загально виробничі витрати), витрати на збут, адміністративні витрати.

Розрахунок прибутку від реалізації. Сутність та методи обчислення рентабельності.

Формування чистого прибутку підприємств і його використання (поповнення статутного фонду, створення резервного фонду, виплата дивідендів).

Тема 5. Оподаткування підприємств.

Сутність, суспільне призначення та функції податків, терміни оподаткування (плата, відрахування і внески, податки, збори). Елементи системи оподаткування. Види податкових ставок. Класифікація податків.

Структура податкової системи України. Функції податкової служби.

Об'єкти та суб'єкти оподаткування, ставки, пільги, порядок обчислення та сплати: прибутковий податок з фізичних та юридичних осіб (нововведення), ведення податкової соціальної пільги. Спрощена система оподаткування.

Непрямі та прямі податки і особливості їх впливу на фінансово-господарську діяльність, суб'єктів господарювання.

Тема 6. Організація та фінансування оборотних активів на підприємстві.

Визначення оборотних активів (запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти і т.д.) за балансом підприємства. Обіг оборотного капіталу в процесі діяльності суб'єкту господарювання. Характеристика, переваги та недоліки, склад та розміщення оборотних коштів.

Основні принципи побудови системи організації оборотного капіталу. Необхідність і методи визначення потреби в обігових коштах. Метод прямого розрахунку й сфера його застосування. Поняття норм і нормативів обігових коштів, їх розрахунок. Економічний метод обчислення.

Фінансові показники для аналізу оборотних активів на підприємстві. Показники ефективності використання обігових коштів. Оборотність обігових коштів і способи її прискорення.

Власні та залучені джерела фінансування оборотного капіталу, постійні та тимчасові (змінні) поточні активи, види політики фінансування оборотних активів (агресивна, помірна та консервативна).

Тема 7. Організація та фінансування необоротних активів на підприємстві.

Склад і структура основних фондів та необоротних активів підприємств за балансом. Характеристика НА. Класифікація ОЗ (групи) із метою бух обліку. Загальні поняття (балансова вартість, первинна вартість, ліквідаційна вартість, амортизація, вартість, що амортизується, строк корисного використання).

Відтворення основних фондів, просте, розширене відтворення. Фізичний та моральний знос і амортизація основних фондів. Методи розрахунку амортизаційних відрахувань для бухобліку: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискорене зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий. Групи ОФ для податкового обліку, % по групах для податкового обліку

Показники стану й ефективності використання основних виробничих фондів.

Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела фінансування капітальних вкладень. Власні фінансові ресурси підприємств: амортизаційні відрахування, чистий прибуток, інші ресурси. Залучення коштів від інших суб'єктів господарювання: продаж акцій, пайові внески. Кредитування відтворення основних фондів. Державне фінансування капітальних вкладень. Ремонт основних фондів і його фінансове забезпечення.

Тема 8. Кредитування підприємств.

Кредит та його функції. Принципи кредитування. Загальноекономічні та специфічні причини виникнення кредитних відносин. Індивідуальний кругообіг коштів підприємства, необхідність збалансування матеріальних і фінансових ресурсів – основа залучення кредитів.

Класифікація кредитів за кредиторами, за формами та видами, за метою використання, за забезпеченням, за порядком надання. Банківське кредитування (цільова спрямованість, термін кредиту, відсоткова ставка, валюта кредиту, види обслуговування, суб'єкти кредитування). Кредити банків (строковий кредит, кредитна лінія, контокорентний кредит (овердрафт), кредит під облік векселів), кредитно-гарантійні послуги (акцептний кредит, авальний кредит), послуги кредитного характеру (факторинг, лізинг). Сутність лізингової угоди, види об'єкти, суб'єкти лізингу, вартість лізингу.

Небанківське кредитування підприємств. Товарний кредит, умови його отримання підприємствами та погашення. Державне кредитування, міжнародне кредитування.

Тема 9. Оцінка фінансового стану підприємств.

Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Фінансовий стан підприємства, фактори впливу. Мета та основні завдання фінансового аналізу. Зовнішній та внутрішньогосподарський фінансовий аналіз. Прийоми, методи, моделі оцінки фінансового стану підприємства.

Показники фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Показники бухгалтерської звітності, які використовуються для оцінки фінансового стану.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Сутність майнового стану підприємства, сутність ліквідності, платоспроможності (фінансової стійкості), ділова активність, рентабельність та прибутковість підприємства: показники, методика їх визначення, нормативи, фактори впливу, оцінка та аналіз.

Тема 10. Фінансове планування на підприємстві.

Зміст планування як функції управління. Система та види планування. Фінансове планування: зміст, мета, причини, актуальність, основні задачі та питання для вирішення. Етапи фінансового планування. Види фінансових планів: довгостроковий, короткостроковий. Варіанти фінансових планів: оптимістичний, песимістичний, найбільш ймовірний.

Прогнозування фінансової діяльності, поточне та оперативне планування фінансової діяльності підприємства. Умови та принципи формування фінансових планів.

Фінансовий план підприємства. Зміст та структура фінансового плану підприємств (баланс доходів і видатків). Система поточного фінансового планування.

Методи фінансового планування. Класифікація за: об'єктивністю, використанням математичного апарату, автономністю, вартістю щодо часу та людських ресурсів, інших витрат для впровадження того чи іншого методу.

Суб'єктивні методи планування фінансової діяльності підприємства: метод оцінки показників, опитування покупців, журі управляючих, експертні оцінки. Об'єктивні методи планування: нормативний метод, екстраполяція трендів, метод декомпозиції; економіко-математичне моделювання, балансовий метод, метод оптимізації. Сутність, характеристика, переваги та недоліки.

Інформаційна база фінансового планування. Аналіз фінансових показників звітного періоду. Показники виробничо-господарської діяльності планового періоду як вихідна база для фінансового планування.

Тема 11. Фінансова санація та банкрутство підприємств.

Фінансова стійкість як передумова стабільного стану та економічної безпеки підприємства: сутність, внутрішні та зовнішні фактори впливу, умови забезпечення.

Банкрутство: сутність, причини, негативні та позитивні наслідки банкрутства. Види банкрутства підприємства: реальне, технічне, навмисне, фіктивне. Процедура банкрутства. Основні функції фінансового менеджменту в процесі здійснення ліквідаційних процедур при банкрутстві. Черговість розподілу коштів при ліквідації майна підприємства – банкрута.

Політика та принципи антикризового фінансового управління підприємством. Діагностика банкрутства: системи, етапи, показники, методи, оцінка масштабів. Аналітична модель Альтмана.

Санація підприємства. випадки проведення. Етапи управління санацією підприємства. Основні форми санації підприємства, спрямовані на рефінансування його боргу. Санація підприємства, спрямована на його реструктуризацію. Санаційний аудит.

Питання для підготовки до модулю 2 «Фінанси підприємств»:

1. Основи фінансів підприємств.
2. Призначення і роль фінансів підприємств.
3. Сутність та види фінансових відносин.
4. Грошові фонди підприємства.
5. Фінансові ресурси підприємств.
6. Фінансовий механізм.
7. Фінансова діяльність та фінансова робота на підприємстві.
8. Види грошових потоків підприємства.
9. Сутність та принципи безготівкових розрахунків.
10. Види банківських рахунків і порядок їх відкриття.
11. Форми безготівкових розрахунків.
12. Принципи організації готівкових розрахунків на підприємстві.
13. Розрахунково-платіжна дисципліна.
14. Види діяльності підприємства.
15. Формування і розподіл доходу підприємства.
16. Сутність та методи нарахування виручки від реалізації.
17. Собівартість продукції та її складові.
18. Формування та розподіл прибутку.
19. Система прямого оподаткування: податок на прибуток підприємства.
20. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва.
21. Система прямого оподаткування: податок з доходів фізичних осіб.
22. Державне мито.
23. Непрямі податки: податок на додану вартість.
24. Непрямі податки: акцизний збір.
25. Непрямі податки: мито.
26. Місцеві податки і збори.
27. Сутність, склад оборотних активів.
28. Тривалість операційного циклу підприємства.
29. Позитивні та негативні сторони оборотних активів.
30. Показники оцінки стану та ефективності використання оборотних коштів.
31. Нормування оборотних активів.
32. Розрахунок нормативу оборотних коштів економічним методом.
33. Джерела формування оборотних коштів.
34. Види політик фінансування оборотних активів підприємства.
35. Сутність та структура необоротних активів підприємства.
36. Позитивні та негативні сторони необоротних активів.
37. Показники оцінки стану та ефективності використання необоротних активів.
38. Сутність та види відтворення основних засобів.
39. Сутність та види зносу основних засобів.
40. Порядок розрахунку бухгалтерської амортизації.
41. Порядок розрахунку податкової амортизації основних фондів.

42. Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень.
43. Призначення та роль кредитування підприємств.
44. Причини та класифікація кредитування підприємств.
45. Сутність та види банківського кредитування підприємств.
46. Сутність та види небанківського кредитування підприємств.
47. Сутність та види комерційного кредитування.
48. Сутність та види лізингу.
49. Сутність та види факторингу.
50. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.
51. Показники майнового стану підприємства.
52. Показники ліквідності підприємства.
53. Показники фінансової стійкості підприємства.
54. Показники ділової активності підприємства.
55. Показники рентабельності підприємства.
56. Система планування на підприємстві.
57. Задачі та об'єкти фінансового планування на підприємстві.
58. Об'єктивні методи планування.
59. Суб'єктивні методи планування.
60. Банкрутство підприємства: сутність, причини, види.
61. Процедура проведення справи про банкрутство.
62. Сутність мирової угоди, процедура ліквідації підприємства.
63. Методи оцінки масштабів фінансової кризи та ймовірності банкрутства на підприємстві.
64. Сутність антикризового управління на підприємстві.
65. Задачі та процедура фінансової санації підприємств.
66. Види фінансової санації підприємства.
67. Суб'єкти та план санації.

1.3. МОДУЛЬ 3 «БАНКІВСЬКА СПРАВА»

Тема 1. Банківська діяльність: історія, сутність, система, учасники.

Сутність банківської діяльності та її цілі. Роль банківської діяльності в економічному розвитку країни.

Уявлення про сутність банку з позиції його історичного розвитку. Період зародження банку і банківської справи. Етапи розвитку банківської діяльності. Розвиток банківництва на території сучасної України.

Сутність банківської системи та її інституційна структура. Принципи побудови банківської системи. Функції банківської системи. Типи та моделі банківських систем, їх переваги та недоліки. Трансформація банківської системи України та стратегія її розвитку.

Учасники банківської системи, їх функції та роль у її розвитку. Національний банк України. Банківські установи. Універсальні та спеціалізовані банки. Системні банки. Державні банки. Банківські об'єднання, спілки та асоціації. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Тема 2. Банківські установи: організація діяльності та формування капіталу.

Сутність, види та особливості діяльності банківських установ.

Порядок створення банківської установи. Механізм реєстрації банку. Ліцензування банківської діяльності. Реорганізація банків, її види та методи

Органи управління банком. Функціональні та територіальні структурні підрозділи банку. Організаційна структура банку різних форм власності та механізм управління ним. Корпоративне управління в банках.

Склад і структура ресурсів банків. Власні та залучені ресурси, їх економічна характеристика.

Капітал банку: регулятивний, основний, статутний, додатковий. Розкриті та нерозкриті резерви. Субординований борг. Гібридні (борг/капітал) капітальні інструменти. Вимоги щодо розміру статутного капіталу, порядок його формування та збільшення. Особливості емісії акцій банку. Достатність (адекватність) регулятивного капіталу. Резервний фонд на покриття непередбачених збитків, інші фонди банків.

Тема 3. Банківські операції, послуги та продукти

Сутність та класифікація банківських операцій. Активні та пасивні операції. Особливості надання послуг банками України. Банківські продукти, їх види та особливості.

Здійснення розрахунково-касових операцій. Готівкові та безготівкові розрахунки. Банківські рахунки, їх види і порядок відкриття-ведення-закриття. Форми та способи безготівкових розрахунків. Порядок проведення розрахункових операцій із використанням форм безготівкових розрахунків: платіжних доручень, платіжних вимог-доручень, платіжних вимог, розрахункових чеків, акредитивів, меморіальних ордерів, банківських платіжних карток. Платіжні картки та їх види. Кредитні картки банків. Організація готівкових грошових розрахунків. Емісійно-

касова робота в установах банків України. Організація інкасацій грошей та перевезення цінностей банками. Касова дисципліна та контроль за її дотриманням.

Депозитні операції банків, види вкладів й депозитів та їх характеристика. Депозити до запитання, термінові або строкові депозити. Депозити в національній та іноземній валюті для юридичних і фізичних осіб. Відсоткова ставка по депозитах.

Кредитні операції. Види кредитів, їх класифікація та економічна характеристика. Форми та методи кредитування клієнтів банку. Форми забезпечення повноти та своєчасності виконання зобов'язань перед банком. Способи нарахування відсотків за кредитами. Оцінка кредитоспроможності позичальника (фізичної та юридичної особи). Бланкові та нестандартні кредити. Кредити, пов'язані з вексельним обігом. Кредити під заставу цінних паперів. Контокорентний кредит. Консорційний та паралельний кредит. Ломбардний та іпотечний кредит. Сутність та види споживчих кредитів. Кредитний ризик та методи управління ним. Банківський контроль та санкції за порушення кредитної дисципліни. Особливості проведення кредитних операцій банками в різних галузях економіки. Міжбанківський ринок кредитних ресурсів: склад та структура. Взаємне кредитування банків: умови, порядок, контроль.

Класифікація операцій банків із цінними паперами. Посередницькі, трастові та емісійні операції банків із цінними паперами. Депозитарії банків.

Поняття та види банківських інвестицій. Інвестиційні цінні папери. Доходність інвестицій. Довгострокове кредитування як форма участі банку в інвестиційному процесі. Діяльність банку на ринку цінних паперів. Управління портфелем цінних паперів банку. Методи зменшення ризику від інвестиційних операцій банку. Нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності банків в Україні.

Валютні операції банків: умови, принципи та загальна характеристика. Порядок відкриття, використання та закриття рахунків в іноземній валюті. Поточні торгові та неторгові валютні операції. Посередницькі операції банків з іноземною валютою. Організація кореспондентських відносин з іноземними банками. Посередництво банків у фінансових розрахунках між експортером та імпортером та їх кредитування. Види платежів у міжнародних розрахунках. Документарні інкасо-розрахунки за допомогою товарних акредитивів, револьверний акредитив, компенсаційний акредитив. Гарантійні операції, кредитні операції з іноземною валютою, операції з іноземними інвесторами. Валютний ризик та методи його мінімізації.

Банківські послуги. Фінансовий інжиніринг. Клієнт- та інтернет-банкінг, інтернет-еквайринг. Факторингові та лізингові послуги. Посередницькі, трастові, гарантійні, консультаційні та інші види послуг.

Тема 4. Основи організації обліку та аналіз діяльності банківських установ

Організація обліку у банківських установах України. Основні документи обліку у банках та форми звітності.

Основні аспекти економічного аналізу діяльності банку. Балансовий звіт банку та його аналіз. Аналіз прибутків та збитків банку. Аналіз прибутковості та ефективності діяльності банку.

Економічні нормативи регулювання діяльності банку. Нормативи капіталу. Нормативи ліквідності. Нормативи кредитного ризику. Нормативи інвестування.

Нормативи та складові розрахунку регулятивного капіталу. Ліміти відкритої валютної позиції

Тема 5. Ризик менеджмент та антикризове управління банку

Роль ризику у банківській діяльності. Види банківських ризиків.

Особливості управління кредитним, процентним, валютним ризиком та ризиком незбалансованої ліквідності. Управління активами-пасивами банку.

Формування резервів на покриття можливих ризиків від активних операцій. Роль власного капіталу у банківській діяльності та, платоспроможності та стійкості банку. Втрата платоспроможності банку: причини та наслідки. Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банках.

Стабільність банківської системи та системний ризик. Банківська паніка. Антикризове управління банківською системою.

Відкритість та прозорість банківської діяльності, їх кількісні методи оцінки та роль у забезпеченні стабільності банку та банківської системи.

Тема 6. Створення та функціонування міжбанківських об'єднань

Види банківських об'єднань. Цілі та принципи створення банківських об'єднань, основні напрямки їх діяльності. Роль та значення об'єднань у банківській системі.

Процеси банківського злиття, поглинання, приєднання.

Банківська корпорація. Банківські монополії. Банківський концерн, банківський трест. Банківський картель. Банківський консорціум і синдикат. Банківська та фінансова холдингова група.

Банківські об'єднання в Україні, особливості їх формування та нормативно-правове регулювання. Банківська корпорація. Банківські групи та холдинги в Україні.

Некомерційні банківські об'єднання. Банківські спілки та асоціації. Асоціація українських банків та особливості її діяльності.

Тема 7. Національний банк України: статус, структура, функції та завдання.

Сутність центрального банку. Становлення і розвиток центральних банків. Функції, роль і статус центрального банку. Операції центрального банку, механізм реалізації грошово-кредитної політики.

Співробітництво центральних банків з міжнародними фінансовими організаціями.

Створення та етапи розвитку НБУ. Основні принципи організації та функціонування системи НБУ. Економічні засади діяльності та фінанси НБУ.

Організаційно-правові основи діяльності Національного банку України. Підзвітність НБУ. Взаємовідносини НБУ з органами державної влади.

Органи управління і структура НБУ. Рада і Правління НБУ. Голова НБУ. Аналітична та статистична функція НБУ

Тема 8. Організація та регулювання грошового обігу, платежів і розрахунків НБУ

Учасники процесу створення грошей. Вплив центрального банку на пропозицію грошей.

Грошова база, контроль за нею з боку центрального банку. Аналіз поведінки вкладників та банків як факторів впливу на пропозицію грошей.

Формування пропозиції грошей в Україні та попит на гроші для здійснення укладених угод. Середньомісячні реальні грошові запаси та реальний ВВП. Формування пропозиції грошей в Україні.

Місце готівки в платіжній системі країни. Роль НБУ в регулюванні готівкового обігу. Виробництво грошових знаків. Організація роботи з готівкою в установах НБУ. Порядок ведення емісійних операцій. Організація касової роботи. Організація роботи з готівкою в комерційних банках. Система контролю справжності грошових знаків і монет. Система безпечної роботи з готівкою в установах банків. Прогнозування грошової емісії та потреби в готівці.

Кореспондентські відносини між банківськими установами. Порядок відкриття кореспондентських рахунків банків в регіональних управліннях Національного банку. Контроль за станом кореспондентських.

Система електронних міжбанківських розрахунків. Здійснення міжбанківських розрахунків через прямі кореспондентські відносини.

Виконання регіональними управліннями Національного банку ухвал судів України щодо арешту грошових коштів банків.

Здійснення дебетових платежів між регіональними управліннями Національного банку. Нормативно-правова основа міжбанківських розрахунків.

Діюча модель платіжної системи. Брутто-розрахунки, сальдовий спосіб розрахунків (нетто-розрахунки). Місце центрального банку в організації розрахунково-клірингових систем. Форми здійснення розрахунків.

Тема 9. Монетарна політика НБУ та інфляційне таргетування.

Монетарна політика та її необхідність. Історичні витоки і теоретичні основи монетарної політики. Кейнсіанський та монетаристський підходи до грошово-кредитного регулювання економіки. Сучасний монетаризм та грошово-кредитне регулювання економіки. Вплив монетарної політики на грошовий ринок та грошовий обіг.

Типи та цілі монетарної політики. Рестрикційна та експансіоністська політика. Стратегічні, тактичні та проміжні цілі монетарної політики, їх взаємозв'язок із загальнодержавною економічною політикою. Операційна ціль монетарної політики. Цілі та результати різних типів монетарної політики.

Інституційні засади монетарної політики: об'єкти та суб'єкти монетарної політики. Таргети (об'єкти) монетарної політики: грошова маса, процентні ставки,

інфляція, валютний курс, швидкість обігу грошей, економічне зростання. Таргетування основних об'єктів монетарної політики.

Методи та інструменти грошово-кредитної політики. Методи прямого та непрямого впливу.

Інструменти монетарної політики. Облікова (ключова процентна) ставка. Інструменти постійного доступу: кредити овернайт, депозитні сертифікати овернайт. Коридор процентних ставок. Обов'язкові резерви, як інструмент монетарної політики. Операції РЕПО та операції своп. Купівля та продаж державних цінних паперів. Критерії вибору методів та інструментів.

Трансмісійний механізм монетарної політики.

Повноваження центрального банку як провідника (основного суб'єкта) монетарної політики. Правові та інституційні засади проведення монетарної політики в Україні. Роль Ради і Правління НБУ у монетарній політиці України. Процес ухвалення рішень з монетарної політики. Комунікації НБУ з монетарної політики.

Тема 10. Макропруденційна політика НБУ та забезпечення фінансової стабільності

Фінансова стабільність: сутність та необхідність. Індикатори фінансової стабільності. Оцінка фінансової стабільності. Суб'єкти впливу на фінансову стабільність. Роль НБУ у забезпеченні фінансової стабільності.

Сутність і призначення макропруденційної політики. Передумови та необхідність впровадження макропруденційної політики в Україні. Стратегія макропруденційної політики НБУ.

Системний ризик і системні кризи як об'єкти макропруденційної політики. Характеристика системних криз в Україні.

Цілі та принципи макропруденційної політики. Макропруденційні інструменти. Інструменти капіталу та інструменти ліквідності. Підвищені вимоги до розкриття інформації.

Інституційне середовище макропруденційної політики. Мандат НБУ у макропруденційній політиці. Роль Комітету фінансової стабільності, Ради та Правління НБУ у макропруденційній політиці. Рада з фінансової стабільності. Міжвідомча координація – взаємодія НБУ з Міністерством фінансів, Національною комісією з цінних паперів і фондових ринків, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб у формуванні та реалізації макропруденційної політики. Взаємодія макропруденційної політики з монетарною та фіскальною політикою. Макропруденційна та валютна політика. Взаємозв'язок макропруденційної та мікропруденційної політики.

Інформаційна база макропруденційної політики. Цикл і етапи макропруденційної політики: виявлення системних ризиків, відбір і калібрування інструментів, макропруденційне реагування, оцінювання впливу. Індикатори системних ризиків і їх моніторинг. Стрес-тестування, мікро- та макро- стрес-тестування. Моделювання сценаріїв тестування. Аналіз фінансово-промислових груп.

Комунікації макропруденційної політики НБУ.

Тема 11. Валютна політика НБУ та управління міжнародними резервами

Сутність та призначення валютної політики. Цілі та завдання валютної політики. Поточна валютна політика та валютний ринок як об'єкт її впливу. Структурна валютна політика та її об'єкти: резервні валюти у міжнародних розрахунках, режими валютних курсів і паритетів, механізми вирівнювання платіжних балансів, функції міжнародних валютно-кредитних організацій.

Форми реалізації валютної політики: валютне регулювання та валютний контроль.

Інструменти валютної політики. Економічні інструменти валютної політики: дисконтна політика, девізна політика, диверсифікація валютних резервів, регулювання режиму валютного курсу, девальвація та ревальвація валют. Адміністративні інструменти валютної політики: валютні обмеження, блокади, регламентація валютних операцій, нормативно-правове регулювання.

Валютний ринок та його операції. Організація валютного ринку. Учасники валютного ринку. Операції НБУ на валютному ринку. Роль НБУ в регулюванні валютного ринку. Фіксоване та гнучке курсоутворення. Розрахунок офіційного курсу національної грошової одиниці до іноземних валют та курсу банківських металів. Хеджування валютних ризиків.

Повноваження НБУ в сфері валютного регулювання: видання нормативних актів щодо ведення валютних операцій; видача та відкликання ліцензій, здійснення контролю за діяльністю банків та інших установ, що виконують операції з валютними цінностями; встановлення лімітів відкритої валютної позиції для банків та інших установ, що купують та продають валюту;

Валютна лібералізація в Україні.

Сутність та призначення міжнародних резервів. Склад і структура міжнародних резервів. Фінансові інструменти міжнародних резервів: монетарне золото, спеціальні права запозичання; резервна позиція в Міжнародному Валютному Фонді; цінні папери, що оплачуються в іноземній валюті, готівка та кореспондентські рахунки.

Управління міжнародними резервами. Критерії безпечності, ліквідності та доходності. Збереження, поповнення та використання міжнародних резервів. Здійснення валютних інтервенцій та забезпечення платежів органів державної влади.

Платіжний баланс, його сутність, склад і структура. Рахунок поточних операцій та його елементи: елементи: баланс товарів, баланс послуг, доходи, поточні трансферти. Рахунок операцій з капіталом і фінансових операцій. Рахунок операцій з капіталом і його елементи: капітальні трансферти, придбання і використання невиробничих, нефінансових активів. Фінансовий рахунок і його елементи: прямі інвестиції; портфельні інвестиції; інші інвестиції; резервні активи.

Принципи складання платіжного балансу та методи його прогнозування. Активне та пасивне сальдо платіжного балансу. Регулювання сальдо платіжного балансу. Тимчасові та остаточні методи покриття дефіциту платіжного балансу.

Тема 12. Діяльність НБУ на фінансовому ринку

Діяльність НБУ на грошовому ринку. Купівля/продаж і формування ціни короткострокових фінансових ресурсів на грошовому ринку.

Вплив операцій НБУ на грошовому ринку на функціонування монетарного трансмісійного механізму.

Монетарні операції НБУ. Операції НБУ з регулювання ліквідності банків. Кредити овернайт, що видаються через постійно діючу лінію рефінансування. Умови видачі та погашення. Облікові кредити, ломбардні кредити, короткострокові та середньострокові кредити. Цінові та кількісні кредитні тендери. Операції СВОП. Операції РЕПО. Операції з депозитними сертифікатами НБУ. Проведення тендерів з розміщення депозитних сертифікатів овернайт.

Діяльність НБУ на ринку ОВДП. Операції з купівлі/продажу ОВДП.

Форми розміщення облігацій внутрішньої державної позики. Основні функції та завдання НБУ в сфері розміщення ОВДП. Умови проведення аукціонів з розміщення ОВДП. Розміщення ОВДП з фіксованим рівнем дохідності. Проведення операцій з купівлі (продажу) державних цінних паперів на відкритому та позабіржовому ринку. Порядок двостороннього котирування Національним банком України державних цінних паперів.

Діяльність НБУ як депозитарія ОВДП, ведення централізованого обліку ОВДП в бездокументарній формі.

Тема 13. Мікропруденційна політика НБУ і фінансовий моніторинг

Нагляд і регулювання діяльності банків Національним банком України. Економічна сутність, необхідність та завдання регулювання діяльності банків і небанківських фінансових установ. Нормативно-правова база регулювання діяльності банків і небанківських фінансових установ.

Державна реєстрація банків. Реєстрація та визнання банківських груп. Ліцензування банківської діяльності: порядок, процедура, документи. Типи і види банківських ліцензій.

Реорганізація банків, припинення їх діяльності та ліквідація: порядок і процедура. Банки з тимчасовою адміністрацією.

Банківський нагляд і його підходи: професійне судження при оцінці ризиків, оцінка перспектив з урахуванням поточних і ймовірних ризиків банку, впровадження системи раннього реагування, фокус уваги на загрозах сталості банківської системи України. Нагляд за банківськими групами. Забезпечення прозорості структури власності. Нагляд за власниками та керівниками банків.

Регулювання банківської діяльності. Нормативні документи діяльності банків. Регулювання капіталу банків. Встановлення економічних нормативів і лімітів відкритої валютної позиції, що регламентують банківську діяльність. Вимоги щодо формування системи управління ризиками банків. Вимоги до банків щодо формування резервів на покриття ризиків від проведення активних операцій. Гарантування банківських депозитів. Методичне забезпечення НБУ організацій бухгалтерського обліку в банках, складання звітності та проведення аудиту.

Діагностика банків. Оцінка стійкості банків. Оцінка якості активів (asset quality review – AQR) банків. Стрес-тестування банків.

Ліцензування небанківських установ. Надання ліцензій небанківським фінансовим установам та операторам поштового зв'язку: на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків; на здійснення валютних операцій. Надання ліцензій юридичним особам: на надання банкам послуг з інкасації.

Реєстрація НБУ учасників платіжного ринку: платіжних систем, учасників платіжних систем, операторів послуг платіжної інфраструктури.

«СПЛІТ» – регулювання НБУ ринку небанківських фінансових послуг фінансового сектору: страхових, лізингових, факторингових компаній, кредитних спілок, ломбардів та інших фінансових компаній. Регулювання кредитних спілок. Особливості регулювання ринку кредитування фінансовими компаніями, лізинговими та факторинговими компаніями. Специфіка регулювання ринку страхування.

Сутність фінансового моніторингу та його роль у протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму, торгівлі зброєю, наркотиками та людьми (відмиванні злочинних доходів). Використання різних секторів економіки у відмиванні злочинних коштів та фінансуванні тероризму.

Міжнародні організації та співробітництво у сфері протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму. Міжнародні стандарти у сфері протидії легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансуванню тероризму: документи FATF, ООН та ЄС, документи Базельського комітету, Вольфсберзької групи та ін.

Роль України та НБУ як її представника у світовій протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму, торгівлі зброєю, наркотиками та людьми. Вітчизняні нормативно-правові акти з фінансового моніторингу та нормативна база НБУ. Завдання, обов'язки, відповідальність суб'єктів фінансового моніторингу в Україні. Санкції та заходи впливу НБУ за порушення законодавства у сфері фінмоніторингу.

Організація фінансового моніторингу в банках і небанківських фінансових установах. Внутрішня нормативна база банків і небанківських фінансових установ з питань фінансового моніторингу. Програми здійснення фінансового моніторингу (за напрямками діяльності та видами операцій і послуг банку). Контроль фінансового моніторингу.

Тема 14. Банківська діяльність ЄС і зарубіжних країн

Банківська система ЄС. Діяльність Центрального банку ЄС.

Банківські системи країн ЄС, особливості їх побудови та функціонування. Діяльність центральних банків країн ЄС та її узгодження з Центральним банком ЄС. Антикризові дії у межах банківської системи ЄС. Банківська діяльність провідних європейських банків та банківських об'єднань.

Банківська діяльність у США, Канаді та Австралії, особливості їх побудови та функціонування. ФРС США та центральні банки Канади та Австралії. Провідні банки та банківські об'єднання США, Канади та Австралії

Банківська діяльність у країнах Азії та Африки, особливості їх побудови та функціонування. Центральні банки країн Азії та Африки. Провідні банки та банківські об'єднання країн Азії та Африки.

Тема 15. Міжнародна банківська діяльність та її регулювання

Глобалізація банківської діяльності. Концентрація капіталу в банківській сфері.

Стабільність банківської системи у світових масштабах. Ризик країни. Відкритість та прозорість міжнародної банківської діяльності та їх роль у забезпеченні стабільності банківської системи світу.

Необхідність та цілі регулювання банківської діяльності та банківського нагляду на міжнародному рівні. Фінансовий моніторинг. Розвиток банківського регулювання на наднаціональному рівні.

Діяльність Банку міжнародних платежів і розрахунків.

Міжнародні стандарти банківської діяльності. Принципи ефективного банківського регулювання, розроблені Базельським Комітетом з питань банківського регулювання.

Сфери міжнародного банківського бізнесу. Діяльність банків у міжнародних фінансових центрах. Офшорний банківський бізнес.

Діяльність міжнародних фінансово-кредитних організацій та їх вплив на національну банківську систему. Міжнародний Валютний Фонд, Світовий Банк, Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку, Європейський Банк Реконструкції та Розвитку та їх роль у світовій та національній банківській системі.

Питання для підготовки до модулю 3 «Банківська справа»:

1. Порядок створення, ліцензування, реєстрація банку. Організаційна структура банку.
2. Регулювання діяльності банківських установ.
3. Ліквідність банківських установ.
4. Платоспроможність банку.
5. Доходи, витрати та прибуток банку.
6. Ресурси банківських установ.
7. Формування власного капіталу банку.
8. Грошові вклади населення.
9. Депозитні операції банків.
10. Активні операції банківських установ.
11. Аналіз діяльності банківських установ.
12. Аналіз кредитоспроможності позичальників.
13. Банківська система України, її склад і функції окремих ланок.
14. Банківське обслуговування фізичних осіб.
15. Банківський контроль у процесі кредитування юридичних осіб.
16. Банківські операції з векселями.
17. Банківські операції з іноземною валютою.
18. Банківські послуги.
19. Банківські ризики.

20. Безготівкові розрахунки населення.
21. Вексель як форма розрахунків.
22. Види банківських кредитів.
23. Етапи процесу кредитування.
24. Забезпечення повернення банківських кредитів.
25. Застава як форма забезпечення банківського кредиту.
26. Залучення банківських ресурсів та їх планування.
27. Зміст і значення кредитного договору.
28. Інвестиційні операції банків.
29. Касові операції банків.
30. Комерційний кредит і вексельний обіг.
31. Контокорентний кредит.
32. Кредити під цінні папери.
33. Кредити, пов'язані з вексельним обігом.
34. Кредитна лінія як метод кредитування.
35. Кредитний ризик і способи його мінімізації.
36. Кредитні рейтинги та бюро кредитних історій.
37. Кредитування фізичних осіб на споживчі потреби.
38. Лізинг та його місце в банківській діяльності.
39. Міжбанківський кредит, його роль у формуванні ресурсів банків.
40. Організація готівкових грошових розрахунків.
41. Організація безготівкових грошових розрахунків.
42. Організація міжбанківських розрахунків.
43. Особливості кредитування малого бізнесу.
44. Пасивні операції банку.
45. Платіжні картки та їх місце в діяльності банків України.
46. Порядок надання та способи погашення кредитів.
47. Посередницькі послуги банківських установ.
48. Проблемні кредити та специфіка роботи банківських установ з ними.
49. Процент за кредит: диверсифікація, призначення та роль.
50. Ризик і ліквідність інвестиційних операцій банків.
51. Система гарантування депозитів фізичних осіб у банківській діяльності
52. Страхування кредитних операцій як спосіб захисту від кредитного ризику.
53. Трестові послуги банківських установ.
54. Управління активами банку.
55. Управління пасивами банку.
56. Факторингові послуги банківських установ.
57. Форми забезпечення кредитів, що надаються банками юридичним і фізичним особами.
58. Форми і методи регулювання грошового обігу.
59. Форми міжнародних розрахунків.
60. Форми і способи безготівкових розрахунків.

1.4. МОДУЛЬ 4 «СТРАХУВАННЯ»

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Сутність страхування як економічної та історичної категорії. сутнісний зміст категорії страхування. Роль страхування у соціально-економічному перетворенні суспільства.

Специфічні ознаки страхування, що відрізняють його від інших економічних категорій. Основні функції, що виконує страхування, його властивості та суспільне призначення. Виникнення та етапи розвитку страхування. Суб'єкти та об'єкти страхування. Принципи, на яких базуються страхові відносини в суспільстві. Місце страхування в системі економічних категорій. Сфери застосування страхування. Страхова діяльність як система економічних відносин.

Необхідність страхового захисту як важливого засобу економічної безпеки суб'єктів господарювання та життєдіяльності людей на випадок шкоди, зумовленої ризиковими обставинами.

Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Організаційні форми громадських страхових фондів. Організаційна структура процесу страхування.

Страхова сума, страховий платіж, збиток, страхове відшкодування, страхове забезпечення, франшиза. Основні системи страхування.

Страхування як ринковий механізм забезпечення стабілізації економіки. Перспективи розвитку страхування в ринковій економіці.

Тема 2. Класифікація страхування

Поняття класифікації, її наукове та практичне значення. Ознаки класифікації: історичні, економічні, правові.

Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове, страхування відповідальності, особисте страхування. Види страхування.

Класифікація за родом небезпеки: страхування ризиків від вогню, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та інших ризиків.

Класифікація за статусом страхувальника. Страхування юридичних осіб усіх форм власності. Страхування громадян.

Класифікація за статусом страховика. Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні види страхування. Страхування життя. Перестрахування.

Класифікація за вимогами міжнародних угод.

Класифікація за вимогами внутрішнього законодавства.

Форми страхування та їх особливі принципи.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання

Поняття та сутність ризиків. Страхові і нестрахові ризики. Основні характеристики, види та методи оцінювання ризиків. Ризикові обставини. Вимоги до страхових випадків.

Класифікація ризиків. Види страхових ризиків та основні методи їх оцінювання. Ступінь важкості ризику, викликаного страховим випадком. Етапи управління ризиком.

Страховий платіж. Страховий тариф. Структура страхового тарифу. Нетто-ставка і навантаження. Методи визначення нетто-тарифу. Порядок визначення звичайної ціни страхового тарифу. Принципи тарифної політики. Частота страхових випадків. Частота збитку.

Актуарні розрахунки. Принципи здійснення актуарних розрахунків. Дисконтування в актуарних розрахунках. Ймовірність дожиття до певного віку. Ймовірність смерті протягом року для особи у певному віці. Таблиця смертності. Комутаційні числа.

Тема 4. Страховий ринок

Поняття страхового ринку. Підходи до визначення економічної категорії страховий ринок. Структура страхового ринку. Складові страхового ринку.

Страхове законодавство. Внутрішній страховий ринок. Зовнішній страховий ринок. Світовий страховий ринок. Суб'єкти страхового ринку. Сегментування страхового ринку.

Страхові організації. Об'єднання страховиків. Страхові посередники, їх функції та відмінності.

Страхові послуги. Асортимент страхового ринку. Ліцензія на право здійснення страхових послуг. Маркетинг у страхуванні. Правила страхування.

Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання. Сторони договору страхування. Права й обов'язки сторін. Контроль за виконанням договорів. Страховий поліс.

Етапи розвитку страхового ринку України. Сучасний стан та перспективи розвитку страхового ринку України. Особливості функціонування і розвитку страхових ринків зарубіжних країн.

Тема 5. Страхова організація

Організаційні форми страховиків. Порядок створення, функціонування та ліквідації страхових компаній. Етапи створення страхової компанії. Спеціалізація страховиків.

Товариства взаємного страхування. Кептивні страхові компанії.

Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.

Структура страхових компаній. Управління страховою компанією.

Представництва, агентства, філії страхової компанії.

Об'єднання страховиків.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність державного нагляду. Мета та напрями державного регулювання страхової діяльності. Механізм державного регулювання страхової діяльності. Правове регулювання страхового ринку. Система законодавства, що регулює страхову діяльність. Класифікація страхових правовідносин. Типи систем державного регулювання страхової діяльності.

Реєстрація та ліцензування страховиків. Контроль за діяльністю страховиків. Характеристика діяльності Уповноважених органів з нагляду за страховою діяльністю. Єдиний державний реєстр страховиків (перестраховиків). Державний реєстр страхових і перестрахових брокерів. Нормативне забезпечення страхових угод.

Тема 7. Особисте страхування.

Економічний зміст та класифікація особистого страхування. Об'єкти особистого страхування. Суб'єкти особистого страхування. Види особистого страхування. Умови та порядок проведення видів особистого страхування. Страхова оцінка при укладанні договорів особистого страхування.

Страхування життя. Страхова подія. Ризик при страхуванні життя. Об'єкт страхування. Предмет страхування. Порядок сплати страхових премій. Період дії страхового покриття. Форма страхового покриття. Види страхових виплат. Норма доходності у страхуванні життя. Види страхування життя. Класифікація договорів із страхування життя. Базові типи полісів із страхування життя. Страхування на дожиття. Страхування на випадок смерті. Ануїтет. Принципи страхування життя. Бонус у договорі страхуванні життя. Викупна сума. Цесія.

Страхування від нещасних випадків. Страхова подія. Об'єкт страхування. Предмет страхування. Порядок сплати страхових премій. Період дії страхового покриття. Форма страхового покриття. Страховий платіж. Види страхових виплат. Обов'язкове особове страхування від нещасних випадків. Втрата працездатності. Страхування пасажирів усіх видів транспорту. Розмір страхової суми та порядок її виплати.

Медичне страхування. Страхова подія. Об'єкт страхування. Предмет страхування. Порядок сплати страхових премій. Період дії страхового покриття. Форма страхового покриття. Види страхових виплат. Добровільне медичне страхування. Обов'язкове медичне страхування. Функції страхової медицини.

Пенсійне страхування в Україні. Договір пенсійного страхування. Соціальне страхування в Україні.

Страхування громадян, які виїжджають за кордон. Асистанс. Конверсія.

Тема 8. Майнове страхування.

Економічний зміст та класифікація страхування майна. Об'єкти та суб'єкти майнового страхування. Мета страхування майна. Майно, що підлягає страхуванню. Значення і види майнового страхування. Класифікація об'єктів майнового страхування. Методи оцінювання майна. Основний, додатковий та спеціальний договір майнового страхування. Страхова сума при страхуванні майна. Страхове відшкодування. Обсяг відповідальності страховика. Аварійний комісар. Аварійний сертифікат. Збиток при страхуванні майна.

Страхування майна громадян. Форми страхування майна фізичних осіб. Правила страхування. Види договорів страхування майна фізичних осіб. Умови та порядок страхування домашнього майна громадян. Умови укладання договорів страхування майна громадян. Страхування будівель громадян. Особисте майно, що може та не може бути застраховано. Групи ризиків, що охоплюють

страхування майна громадян. Характеристика окремих видів страхування рухомого та нерухомого майна громадян.

Страхування майна юридичних осіб. Види договорів страхування майна юридичних осіб. Умови та порядок страхування майна підприємств. Страхування від втрат прибутку. Фінансово-кредитні ризики у майновому страхуванні. Страхування технічних ризиків.

Страхування транспортних засобів та вантажів. Каско страхування. Карго страхування. Страхування наземного транспорту. Морське страхування. Диспаша. Абандон. Авіаційне страхування. Страхування вантажів. Страхування домашніх тварин. Страхування домашнього майна.

Особливості страхування сільськогосподарських підприємств.

Тема 9. Страхування відповідальності

Сутність страхування відповідальності та його види. Мета страхової відповідальності. Предмет страхування відповідальності. Види договорів страхування відповідальності. Специфічні ознаки страхування відповідальності. Порядок визначення в договорі страхової суми. Ліміт відповідальності страхувальника.

Страхування громадянської відповідальності. Страхування професійної відповідальності. Страхування особистої відповідальності. Страхування відповідальності виробника за якість продукції. Страхування відповідальності роботодавця. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності за екологічне забруднення. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Страхування відповідальності перевізника. Страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду. Страхування ризику непогашення кредиту. Страхування відповідальності позичальника за неповернення кредиту. Страхування відповідальності власників собак. Страхування відповідальності громадян, які мають у власності та володінні зброю. Страхування інших видів цивільної відповідальності.

Створення і функціонування міжнародної системи страхування «Зелена карта».

Тема 10. Перестрахування і співстрахування

Сутність і принципи перестрахування. Основна та додаткові функції перестрахування. Суб'єкти перестрахування. Складові перестрахового договору. Відмінності між договором страхування і договором перестрахування. Комісія в перестрахуванні. Нотис.

Перестрахова цесія. Цедент. Цесіонарій. Ретроцесія. Сліп. Бордеро. Тантьєма.

Форми перестраховальних операцій. Пропорційне перестрахування. Основні види договорів пропорційного перестрахування. Квотний договір. Договір ексцедентної суми. Квотно-ексцедентний договір. Непропорційне перестрахування. Основні види договорів непропорційного перестрахування. Договір ексцедента збитку. Договір ексцедента збитковості.

Методи проведення перестраховання. Факультативний метод перестраховання. Договір факультативного перестраховання. Ковер-нота. Облігаторне перестраховання. Договір облігаторного перестраховання. Факультативно-облігаторне перестраховання.

Історія розвитку перестраховання. Світовий ринок перестраховання. Системи контролю за фінансовою стійкістю перестраховика. Тенденції розвитку процесу формування ринку перестрахових послуг в Україні.

Сутність співстрахування та механізм його здійснення. Особливості застосування співстрахування. Договір співстрахування. Розподіл відповідальності між страховиками при укладанні договору співстрахування.

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика

Складові доходів страховика. Доходи від страхової діяльності. Доходи від інвестиційної та фінансової діяльності. Інші доходи страховика.

Витрати страховика: їх склад і економічний зміст. Витрати страховика на проведення страхової діяльності. Витрати, що пов'язані з управлінням активами.

Прибуток або збиток страховика. Визначення фінансового результату від страхової діяльності. Визначення фінансового результату від інвестиційної діяльності. Порядок визначення прибутку страховика, резерву зароблених та незароблених страхових премій.

Принципи розміщення коштів страхових резервів. Резерв превентивних заходів. Види активів, які приймаються для представлення коштів страхових резервів.

Особливості оподаткування страховиків.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії

Сутність фінансової надійності страховика. Фактори забезпечення фінансової стійкості страховика. Фінансові ресурси страхової компанії. Структура страхового фонду. Формування і розподіл страхового фонду. Платоспроможність страхової компанії. Маржа платоспроможності. Страхові резерви і власний капітал. Диверсифікація страхового й інвестиційного портфелів. Гарантійний фонд страховика. Вільні резерви страховика. Фінансовий план страхової компанії.

Особливості фінансової діяльності та грошового обігу страховика. Економічний аналіз страхових операцій. Ефективність функціонування страхової компанії. Фінансова стійкість страхових операцій. Фактичний запас платоспроможності. Рейтинг страховиків.

Питання для підготовки до модулю 4 «Страхування»:

1. Сутність і характерні риси страхування в економічній системі України.
2. Принципи страхування.
3. Функції страхування.
4. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту.
5. Виникнення та етапи розвитку страхування.

6. Роль страхування в ринковій економіці.
7. Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні.
8. Основні характеристики страхового ризику.
9. Методи оцінки ризиків у страхуванні.
10. Управління ризиками у страхуванні.
11. Поняття страхового ринку, його загальна характеристика.
12. Організаційна структура страхового ринку.
13. Регулятори та інструменти страхового ринку.
14. Страховий ринок України та тенденції його розвитку.
15. Суб'єкти страхового ринку.
16. Страхова послуга як об'єкт взаємовідносин страховиків і страхувальників.
17. Діяльність посередників та спеціалістів на страховому ринку.
18. Перспективи розвитку страхового ринку України.
19. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання.
20. Права і обов'язки сторін страхового договору.
21. Врегулювання відносин сторін страхового договору.
22. Види страхових компаній і порядок їх створення.
23. Організаційна структура страхової компанії.
24. Органи управління страховою компанією та їх функції.
25. Організаційні форми страхової діяльності.
26. Об'єднання страховиків і їх функції.
27. Правове забезпечення страхової діяльності.
28. Закон України «Про страхування» та його значення в системі страхових відносин в Україні.
29. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.
30. Необхідність і значення державного регулювання страхової діяльності.
31. Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції.
32. Порядок реєстрації та ліцензування страховиків.
33. Сутність та особливості проведення особистого страхування.
34. Страхування життя і його основні види.
35. Обов'язкове страхування від нещасних випадків.
36. Державне обов'язкове страхування від нещасних випадків.
37. Добровільне індивідуальне і колективне страхування від нещасних випадків.
38. Медичне страхування, його суб'єкти і об'єкти.
39. Умови здійснення обов'язкового медичного страхування.
40. Добровільне медичне страхування та його види.
41. Страхування майна юридичних осіб: суб'єкти і об'єкти страхування, страхові події, порядок укладання договорів, умови відшкодування збитків.
42. Страхування транспорту
43. Страхування вантажів.
44. Страхування домашнього майна громадян.
45. Страхування відповідальності та його види.
46. Страхування відповідальності власників автотранспортних засобів.

47. Необхідність і сутність перестраховування.
48. Методи проведення перестраховування.
49. Форми проведення перестраховувальних операцій.
50. Співстрахування і механізм його застосування.
51. Складові доходів страховика.
52. Доходи страховика від страхової діяльності.
53. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів.
54. Витрати страховика: їх складові та економічний зміст.
55. Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності.
56. Порядок та особливості оподаткування страхової діяльності.
57. Поняття фінансової надійності страховика та її ознаки.
58. Структура страхового тарифу.
59. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення.
60. Страхові резерви: види, порядок утворення та використання.

II. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

Вступне фахове випробування охоплює 4 фахові дисципліни (Фінанси, Фінанси підприємств, Банківська справа, Страхування), які передбачені навчальними планами рівня вищої освіти «бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Вступне випробування проводиться у вигляді письмового екзамену загальною тривалістю 1 година.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Екзаменаційне завдання містить 30 тестових питань, що охоплюють всі теми, наведені в тематичному змісті даної програми. Кожне тестове питання оцінюється у 6,66 балів. Таким чином, правильна відповідь на 30 запитань оцінюється у 200 балів:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6,66	13,32	19,98	26,64	33,3	39,96	46,62	53,28	59,94	66,6
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
73,26	79,92	86,58	93,24	100	106,66	113,32	119,98	126,64	133,36
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
139,96	146,62	153,28	159,94	166,6	173,2	179,92	186,58	193,24	200

IV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баєва О. В. Страхова медицина і медичне страхування: Навч. посіб. – К.: Персонал, 2013. – 432 с.
2. Банківська система : навчальний посібник / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 316 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11976/1/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
3. Банківська система : підручник / [М. І. Крупка, Є. М. Андрущак, Н.Г. Пайтра та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 556 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.academia.edu/6466826/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA_Banking_system_a_tutorial
4. Банківські операції [текст]: навч. посіб./ Н.І.Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П. Владика – Дніпро: Пороги, 2017. – 461 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3094/1/1%20%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%20%20%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%94%D0%B5%D0%BC%D1%87%D1%83%D0%BA%20%20%20%D0%94%D0%BE%D0%B2%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%20%D0%92%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%20%20%281%29%20%281%29.pdf>
5. Банківські системи зарубіжних країн: Підручник / За ред. П.В. Мельника. – К.: Центр навч. літератури, 2010. – 574 с.
6. Бедринець М. Д. Фінанси підприємств [текст] навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.
7. Версаль Н.І. Теорія кредиту: [навч. посібник] / Н.І. Версаль, Т.В. Дорошенко. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 481с.
8. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури. – 2011. – 376 с.
9. Голюк В.Я. Фінанси, гроші та кредит: навч. посіб. – К.: КПІ, 2018 – 340 с.

10. Гурова К.Д. Фінанси, гроші та кредит: навч. посіб. / К.Д. Гурова, О.Л. Шелест, Колупаєва І.В. – Харків : Світ книг, 2017. – 685 с. – [Електронний ресурс] : http://lib.htei.org.ua/sites/default/files/83/2015/finansi_groshi_ta_kredit.pdf
11. Загорський В.С. Фінанси: [навч. посібник] / В.С. Загорський, О.Д.Вовчак, І.Г. Благун, І.Р. Чуй. – К.: Знання, 2008. – 247 с.
12. Клишевич Н.Б. Финансы организаций: менеджмент и анализ : учебное пособие / Н.Б. Клишевич. – М. : КНОРУС, 2016. – 304 с.
13. Ковалев В.В. Финансы организаций (предприятий). Учебник. / Ковалев В.В. – М. : Проспект, 2016 – 352 с.,
14. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз: підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К., Центр учбової літератури, 2008 – 392 с.
15. Кремень О. І., Кремень В. М.. Фінанси. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 416 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://economuch.com/finansov-osnovyi/finansi-navch-posib-tsentr-uchbovoji.html>
16. Кузнецова С.А. Банківська система [текст] навч.посіб. / (С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська); за ред С.А. Кузнецової – К., «Центр учбової літератури», 2014 – 400 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://77.121.11.9/bitstream/PolNTU/1386/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA.%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%202014.pdf>
17. Мальований М. І., Бечко П. К., Бечко В. П. Соціальне страхування: навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2012. – 496 с.
18. Ричард Брейли, Стюарт Майерс. Принципы корпоративных финансов / Ричард Брейли, Стюарт Майерс. – Олимп-Бизнес, 2015. – 1008 с.
19. Романенко, О. Р. Фінанси : підручник для ВНЗ / О.Р. Романенко ; Міністерство освіти і науки України. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 310 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://cbspodil.org.ua/2017/02/24/romanenko-o-r-finansy-pidruchnyk-dlya-vnz-o-r-romanenko-ministerstvo-osvity-nauky-ukrayiny-kyuiv-tsentr-uchbovoyi-literatury-2016-310-s/>
20. Савлук М.І. Гроші та кредит: підручник / М.І. Савлук та ін. – К.:КНЕУ, 2006. – 744 с.
21. Стечишин, Т. Б. Банківська справа [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Т. Б. Стечишин, О. Л. Малахова. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 403 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/31569/1/%d0%91%d0%b0%d0%bd%d0%ba%d1%96%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d1%81%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%b0.pdf>

22. Стойко О.Я., Дема Д.І. Фінанси: навч. посіб. / О.Я. Стойко, Д.І. Дема; за ред. О.Я. Стойка. – К.: Алерта, 2014. – 432 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/3186/1/Finansu.pdf>
23. Страхова справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2011. – 391 с.
24. Страхові послуги: навч. посібник / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янчук; за заг. ред. Д. І. Деми. – К.: Алерта, 2013. – 484 с.
25. Страхові послуги: підручник. У 2 ч. / [Пікус Р.В., Приказюк Н.В., Моташко Т.П., Лобова О.М., Нечипоренко В.І., Тлуста Г.Ю., та ін.]; За ред. В.Д. Базилевича – К.: Логос, 2014. – 496 с.
26. Страхування : підруч. / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
27. Страхування: навч. посібн. / Т.О. Журавльова, М.А. Дем'янчук. – Одеса:, 2017. – 296 с.
28. Терещенко О.О. Фінансовий контролінг : навч.посіб. / О.О. Терещенко, Н.Д. Бабяк. – К.: КНЕУ, 2013. – 407 с.
29. Фисун В. І., Ярова Г. М. Страхування. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 232 с.
30. Фінанси підприємств : [навч. посіб.] / Аранчій В.І., Чумак В.Д., Бражник Л.В. – 2-е видання, розшир. та доповн. – Полтава: РВ ПДАА, 2018. – 350 с.
31. Фінанси : Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. - К.: ЦУЛ, 2010. – 576с.
32. Фінанси: Навчальний посібник / Крутова А.С., Близнюк О.П., Лачкова Л.І. та ін. – Х.: Видавництво «Лідер», 2013. – 560 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1055/1/10_KRED_FINANCE_DS_Edition.pdf
33. Фінанси: Навчальний посібник в 2-х частинах/ [Баранова В.Г., Волохова І.С., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. Баранової В.Г. – Одеса: Атлант, 2015. – ч.1. – 344с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4243/1/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8.%20%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201.pdf>
34. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Навч.посібник / За ред. Косової Т.Д., Папаїки О.О. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
35. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.culononline.com.ua/Books/Teoriya%20finansiv-Fedosov.pdf>

Нормативно-правова база

1. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
2. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
3. Закон України «Про акціонерні товариства», 17.09.08, № 514-VI// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121-III – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
5. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» від 07.07.2005 р. № 2774 –VI.91. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
6. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів України» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
7. Закон України «Про заставу», 02.10.92, № 2654-XII// – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
8. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01 червня 2000 р. № 1775 –III – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
9. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
10. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту» від 01.07.2004 р. № 1961-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
11. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 02.09.2012 р. № 4391-17. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
12. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
13. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» від 12.07. 2001 р. № 2664 – III. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
14. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
15. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95-ВР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
16. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності/ Наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 року № 433
17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www. zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua)
18. Повітряний кодекс України від 04.05.1993 № 3167-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 25, ст.274.

19. Податковий кодекс України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

20. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні // Постанова Правління НБУ України № 637 від 15.12.2004 р.

21. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті// Постанова Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22

22. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах//постанова НБУ від 12.11.2003 р. № 492.

23. Про затвердження Ліцензійних умов провадження страхової діяльності: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28 серпня 2003 р. – N 40. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

24. Про затвердження Методики формування резервів із страхування життя: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 січня 2004 р. – N 24. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

25. Про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 серпня 1996 р. – N 959.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

26. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 1 липня 2004 р. N 1961-IVN 2745-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

27. Про порядок утворення та державної реєстрації Авіаційного страхового бюро і Морського страхового бюро: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1998 р. – N 561. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

28. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40 – 44, ст.356.

Матеріали офіційних сайтів

1. Матеріали офіційного сайту Державної фіскальної служби України – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.sfs.gov.ua>

2. Матеріали офіційного сайту Державного комітету статистики України – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Матеріали офіційного сайту Національного банку України – [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.bank.gov.ua

4. Матеріали офіційного сайту Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.nssmc.gov.ua/>

5. Матеріали офіційного сайту Ліги страхових організацій України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uainsur.com>.

6. Матеріали офіційного сайту Моторного (транспортного) страхового бюро України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mtsbu.ua>

7. Матеріали офіційного сайту Міжнародна спілка авіаційних страховиків (International Union of Aerospace Insurers) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.iuai.org>.

8. Матеріали офіційного сайту Міжнародна спілка з морського страхування (International Union of Marine Insurance) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.iumi.com>.

9. Матеріали офіційного сайту Міжнародна спілка страховиків кредитів і інвестицій (International Union of Credit and Investment Insurers – Berne Union) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.berneunion.org/about-the-berne-union>.

10. Матеріали офіційного сайту Міжнародна спілка страховиків технічних ризиків (International Association of Engineering Insurers (IMIA) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imia.com>.

Програма розглянута на засіданні фахової комісії для вступу на здобуття ступеня магістра (протокол № 1 від «24» лютого 2020 року).

Програма розглянута та затверджена на засіданні приймальної комісії університету (протокол № 5 від «26» лютого 2020 року).

Відповідальний секретар
приймальної комісії

А.О. Алексеева